

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

בפני: כב' השופטת יעל וילנר

התובעים:

1. ע.מ.מ.

2. ע.מ.

ע"י ב"כ עוה"ד ג' אגבריה

נגד

הנתבעים:

1. ע.מ.ר.

ע"י ב"כ עוה"ד א' עאלם

2. "קרנית" קרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים

ע"י ב"כ עוה"ד א' אמסלם

צדדי ג':

1. ע.מ.ר.

ע"י ב"כ עוה"ד א' עאלם

2. מוחמד עבוד

פסק דין

1. לפני תביעה לפיצוי בגין נזקי גוף שאירעו לתובע 1 (להלן: "התובע") כתוצאה מתאונת דרכים, כמשמעה בסעיף 1 לחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 (להלן: "החוק").

נסיבות התאונה וזהות הגורם המפצה

2. ביום 21.9.09, היה התובע מעורב בתאונת דרכים בהיותו נוסע ברכב הנהוג על ידי הנתבע 1 (להלן - "הרכב"). לרכב לא היה כיסוי ביטוחי במועד הרלוונטי לתאונה. משכך, קמה זכאותו של התובע לפיצוי בגין נזקי התאונה מאת הנתבעת 2 - קרנית (קרן פיצויים לנפגעי תאונות דרכים) (להלן: "הנתבעת" או "קרנית"). על כך אין חולקים התובעים וקרנית בסיכומיהם, ולפיכך אקבע כי קרנית היא הנושאת בחבות ישירה בפיצוי נזקי הגוף שנגרמו לתובע בתאונה.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 16951-04-10 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

3. קרנית הגישה הודעת צד ג' כנגד הנתבע 1, בן דודו של התובע, מר ע.מ.ר. (להלן: "צד ג' 1") בטענה כי הוא נהג ברכב בעת התאונה, וכן כנגד מר מוחמד עבוד (להלן: "צד ג' 2") - הבעלים הרשום של הרכב.

4. במהלך ניהול המשפט הוברר כי צד ג' 2 החליף את רכבו במגרש מכוניות זמן לא רב קודם לתאונה (ראו עדותו בעמ' 18-21 לפרו' מיום 16.1.13), וכי צד ג' 1 רכש את אותו הרכב ממגרש המכוניות מספר ימים עובר לתאונה (ראו עדותו בעמ' 15 לפרו' מיום 14.1.13 ובעמ' 66 לפרו' מיום 16.1.13). עוד ציין צד ג' 1 כי לא נעשתה העברת בעלות וכי משום החג שחל בעת רכישת הרכב, טרם בוטח הרכב (עמ' 66-68 לפרו' מיום 16.1.13). לפיכך, במועד התאונה היה צד ג' 1 הבעלים בפועל והנהג של הרכב.

5. למען השלמת התמונה וזוהות הצדדים אבהיר כי התובע 2 הינו אביו של התובע. תביעתו של האב היא כמיטיב נזקי התובע. כך הוא מופיע בכתב התביעה, וכך גם בפתח סיכומי התובעים. חרף זאת, ועל אף שבכתב התביעה פורטו נזקי המיוחסים של התובע 2, נדמה כי התובעים זנחו עתירתם לפיצוי עבור המיטיב, שכן בסיכומיהם לא ייחדו כל פיצוי מפורש עבור האב. משכך, הפיצויים אשר ייפסקו במסגרת פסק דין זה יהיו כולם לטובת התובע.

העובדות הצריכות לעניין

6. התובע יליד 28.07.84. במועד התאונה (21.9.09) היה התובע כבן 25 שנים. התובע רווק, תושב כפר בצפון הארץ ויש לו 8 אחים ואחיות. התובע לא השלים תריסר שנות לימוד במערכת החינוך; כבר מגיל צעיר החל לעבוד, וכך עשה עד מועד התאונה. עבודותיו היו מזדמנות - עבודות כפיים - ובצידן שכר נמוך.

7. התובע נפגע בתאונה באורח קשה מאוד. תחילה הובהל התובע אל בית החולים המשפחה הקדושה בנצרת, שם אובחן כסובל משבר בעמוד השדרה הצווארי (חוליות C4-C5). התובע הועבר להמשך טיפול בבית החולים רמב"ם בחיפה.

בבית החולים רמב"ם בוצע CT עמוד שדרה צווארי אשר הדגים "תזוזה קדמית של גוף חוליה C4 (ביחד עם גופי C1-C3) על גבי C5 של עד 8 מ"מ", וכן "היצרות משמעותית של תעלת השדרה (עד כ 5 מ"מ) ולחץ קשה על חוט השדרה" בגובה חוליה C4. בגיליון בית החולים רמב"ם צוין כי התובע עבר מתיחה ובהמשך עבר ניתוח לקיבוע עמוד השדרה הצווארי, אך חרף פעולות אלה הוא נותר משותק בארבעת גפיו. התובע הועבר למחלקה האורטופדית, אך החלה אצלו החמרה

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

נשימתית (תמט כמעט מלא של הריאה הימנית); הוא הונשם והועבר חזרה למחלקת טיפול נמרץ. בהמשך, עבר התובע פיום קנה.

ביום 2.11.09 הועבר התובע לשיקום נשימתי במרכז הרפואי שיבא. במסמכי בית החולים צוין כי התובע צלול ושמור מבחינה קוגניטיבית. הוא נגמל מהנשמה; אכל ושתה ללא אספירציות. במהלך אשפוזו במרכז הרפואי שיבא לקה התובע בדלקת ראות מימין, אשר טופלה. ביום 9.12.09 הועבר התובע להמשך שיקום בבית החולים לוינסטיין.

בסיכום המחלה מבית החולים לוינסטיין, בפרק "מהלך האישפוז", צוין כי קיים אצל התובע "מעט שיפור נוירולוגי". התובע נגמל מקנולה ויציב מבחינה נשימתית; נגמל מקטטר קבוע (אשר הוכנס בשנית בעת השחרור מבית החולים) ומצונתר עד 4 פעמים ביום; זקוק לעזרה מלאה בכל פעולות ה-ADL; מרותק לכסא גלגלים; מסיע כסא גלגלים ממונע; עומד על TILT בפיזיותרפיה. בשחרור דווח על שיתוק מלא בגפיים התחתונות של התובע, וכן באצבעות הגפיים העליונות. בגפיים העליונות הכוח הפרוקסימלי בדרגה 3-4/5.

ביום 27.3.10, ולמשך כחודש ימים, אושפז התובע בבית החולים אלישע. בסוף אפריל 2010 שוחרר התובע לבית הוריו, שם הוא מתגורר מאז ועד היום.

סך הכל אושפז התובע בבתי החולים השונים משך למעלה משבעה חודשים.

נכותו הרפואית והתפקודית של התובע

8. להערכת מצבו של התובע מונו שני מומחים רפואיים: ד"ר וולר בתחום הנוירולוגי וד"ר זייליג בתחום השיקום.

חוות הדעת בתחום הנוירולוגי

9. ד"ר וולר בדק את התובע ביום 17.4.11. בחוות דעתו מיום 21.5.11 ציין ד"ר וולר כי התובע סובל משיתוק מלא עם ספסטיות קשה של הגפיים התחתונות. ובאשר לגפיים העליונות - "דלדול דיסטלי בולט עם חולשה קשה בטרסיספס, במישרי ומכופפי כפות הידיים", וכן שיתוק מלא של שרירי אצבעות הידיים בשני הצדדים; פלס תחושת בגובה C6; מתן צואה בעזרת חוקן ושתן באמצעות קטטר.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

ד"ר וולר העריך כי מצבו זה של התובע, אשר נוכח חלוף הזמן מאז התאונה יש לראותו כצמית, מתאים לקוודרופלגיה בצורה קשה, ומצדיק, בהתאם לסעיף 29(3)(ג) לתוספת לתקנות הביטוח הלאומי (קביעת דרגת נכות לנפגעי עבודה), התשט"ז-1956, נכות בשיעור של 100%.

חוות הדעת בתחום השיקום

10. ד"ר זייליג בדק את התובע ביום 24.7.11 וציין בחוות דעתו מיום 24.12.11 כי מן הפן הנזירולוגי לתובע שיתוק מלא בכל קבוצות השרירים בארבעת גפיו (גובה C6 ומטה מימין; גובה C5 ומטה משמאל).

בחוות הדעת מפורט כי התובע מתגורר עם בני משפחתו בבית קרקע, המותאם בצורה חלקית לנייד בעזרת כסא גלגלים. אשר למצבו של התובע במועד הרלוונטי לעריכת חוות הדעת, מציין ד"ר זייליג כי אחד מאחיו של התובע משמש באופן קבע כמלווה שלו; התובע משתמש ב"יד אוטומטית" לביצוע חלק מפעולות היום יום, אך הוא נזקק לעזרה "רבה עד מלאה, כלומר בשיעור של 100%-75%" בביצוע פעולות אלה (אכילה, רחצה, לבוש וכו'); התובע תלוי לחלוטין בעזרת הזולת בביצוע פעולות משק הבית, גם בקלות שבהן. הוא נזקק לעזרה מלאה גם בפעילות מחוץ לכותלי ביתו (סידורים, קניות וכו'); התובע נוהג לצאת יחד עם אחיו לכפר כדי לפגוש חברים ולצפות בטלוויזיה; אשר ליכולתו של התובע להתנייד - התובע מפעיל כסא גלגלים ממונע בצורה עצמאית, בסביבה מותאמת. כמו כן, באיטיות ובמאמץ רב, התובע מצליח בסביבה מותאמת לגלגל כסא גלגלים בכוחות עצמו. ואולם, בשטח שאינו ישר, למרחקים ארוכים ו/או מחוץ לביתו, נזקק התובע לעזרה מלאה בגלגול כסא הגלגלים; התובע לא מקבל טיפול פרא-רפואי, וכן צוין כי הוא סבל מזיהומים בפצע הלחץ או בדרכי השתן ופנה למיון בגלל חום, חולשה ועלייה בלחץ הדם.

11. ד"ר זייליג מסכם את חוות דעתו בכותבו כי התובע "סובל מליקויים אופייניים לפגיעה בחוט השדרה הצווארי; חולשת גפיים; הפרעה בתחושה, מתח שריר גבוה ואי שליטה על הסוגרים. ליקוי הנזירולוגיים מלווים במצב נפשי דכאוני המצריך טיפול תרופתי". לליקויים אלו, כך כותב ד"ר זייליג, השלכות קשות על מצבו התפקודי של התובע - תפקודו האישי בפעולות היום יום, בגבולות הבית ומחוצה לו, וכן ניידותו של התובע נפגעו בצורה קשה ביותר.

בשל מצב זה, כך סבור ד"ר זייליג, הסיכוי שהתובע יצליח לעבוד ולהשתכר בשוק החופשי קלוש ושואף לאפס; התובע נזקק לעזרה והשגחה משך כל שעות היממה, ובכל פעולות היום יום. כן, זקוק התובע לדיור מותאם למגבלותיו ולרכב המותאם לצרכיו. בחוות דעתו מפרט ד"ר זייליג צרכי שיקום אלו של התובע, וכן את צרכיו השיקומיים הנוספים בתחומים השונים (ציוד, אביזרים, הוצאות רפואיות וכו') אשר יובאו בהרחבה בראשי הנזק המתאימים.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

12. אם כן, נוכח חוות דעת המומחים, תועמד הנכות הרפואית והתפקודית של התובע בשיעור של 100%. במקרה דנן נכותו התפקודית של התובע עולה בקנה אחד עם שיעור הגריעה משכרו. היינו, התובע איבד כליל את כושרו להשתכר.

קיצור תוחלת החיים

13. בעדותו בבית המשפט העריך ד"ר זייליג כי שיעור הקיצור בתוחלת חיי התובע הינו בין 15% ל- 20% (עמ' 80 שו' 6-7 לפרו' מיום 10.6.13).

14. התובעים מבקשים כי אקבע שתוחלת חייו של התובע קוצרה בשיעור של 10% בלבד. לשיטתם, הערכתו של ד"ר זייליג בדבר שיעור הקיצור בתוחלת חיי התובע נשענה, בין היתר, על גורמי סיכון שהעלה בא כוח הנתבעת בחקירתו ושאינם מתקיימים אצל התובע (זיהומים ופצעי לחץ). הנתבעת, מנגד, טוענת כי הערכת המומחה את שיעור הקיצור בתוחלת חיי התובע אינה עולה בקנה אחד עם המחקרים והספרות המקצועית העדכנית. לפיכך, מבקשת הנתבעת כי תוחלת חיי התובע תועמד עד הגיעו לגיל 60 שנה (קיצור של כ- 40% בתוחלת חיי התובע).

15. איני מקבלת טענותיהם של מי מהצדדים. מעדותו של ד"ר זייליג עולה בבירור כי הערכתו את שיעור הקיצור בתוחלת חיי התובע נוגעת לתובע דכאן, בהתאם למצבו הרפואי ולנתוניו האינדיווידואליים, כפי שעמדו בפני המומחה גם בעת עריכת חוות דעתו. בחקירתו הנגדית על ידי בא כוח התובעים, ולאחר שכבר מסר הערכתו בדבר שיעור הקיצור בתוחלת חיי התובע, ציין ד"ר זייליג מפורשות כי **"הקיצור שאני הצבעתי עליו זה הקיצור בתנאים האופטימאליים של האיש הספציפי"** (עמ' 81 שו' 3 לפרו' מיום 10.6.13). גם את טענת הנתבעת יש לדחות. ד"ר זייליג נחקר ארוכות על ידי בא כוח הנתבעת. במסגרת חקירה זו וטרם העריך ד"ר זייליג את שיעור הקיצור בתוחלת חיי התובע, הפנה בא כוח הנתבעת את המומחה למחקרים אותם הציג בסיכומיו. חרף מחקרים אלו, ובהתבסס על נתוניו הספציפיים של התובע (לרבות מקום מגוריו - עמ' 81 שו' 4 לפרו' מיום 10.6.13) העריך ד"ר זייליג את הקיצור בתוחלת חיי התובע בשיעור של 15% עד 20%.

הערכתו של ד"ר זייליג סבירה ומקובלת עלי. מאז שוחרר התובע מאשפוז ממושך בבתי החולים השונים חלפה תקופה של כמעט ארבע שנים. התרשמתי כי במהלך תקופה זו התובע מטופל בצורה מיטבית ובמסירות רבה על ידי בני משפחתו. סבורני כי כך יהא גם בעתיד, בין אם המשפחה תטפל בתובע בעצמה, ובין אם תשכור שירותיו של אחר ותפקח באופן אישי על הטיפול בתובע. יתר על כן, במהלך ארבע שנים אלו לא נרשמו אירועים חריגים כתוצאה ממצבים מסכני חיים. עיקר הטיפול בתובע התמצה בניחות שעבר בשנת 2012 בגין פצע לחץ (פצע שהופיע עוד בתחילת שנת 2010

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

באשפוז הממושך בו היה נתון התובע לאחר התאונה). משכך, ולצורך חישוב נזקיו של התובע, אעריך כי יתרת תוחלת חייו קוצרה בכ- 15% מתוחלת החיים שהייתה צפויה לו אלמלא התאונה (גיל 81 שנה). על כן, הפיצויים יחושבו עד הגיע התובע לגיל 73 שנה.

"סיפור חייו" של התובע טרם התאונה

16. כאמור, במועד התאונה היה התובע כבן 25 שנה. התובע לא השלים 12 שנות לימוד; הוא אינו בעל תעודת בגרות ולא רכש מקצוע באופן פורמאלי.

17. את דרכו בשוק העבודה החל התובע בגיל 18 לערך (על כך יש ללמוד מהכנסתו המדווחת למוסד לביטוח הלאומי). מאז ועד מועד התאונה חלפו כ- 8 שנים, בהן התובע לא התמיד בעבודה רציפה ומסודרת, לאורך זמן, אלא עבד בעבודות מזדמנות.

בתצהירו מפרט התובע כי עד התאונה עבד בעבודות שונות: תחילה, ולמשך כ- 4 שנים עבד בתחנות דלק; אחר כך עבד בבניין, חקלאות, העמסת עופות, וכן סייע לעיתים לאביו במכירת צעצועים בשווקים שונים. את עבודתו האחרונה קודם לתאונה, כך טוען התובע בתצהירו וכך טוען גם אביו בתצהיר עדותו הראשית, החל התובע אך כחודשיים עובר לתאונה. לטענת התובע, מדובר בעבודה בתחום החקלאות וסוכס עם המעסיק על שכר התחלתי, שהיה אמור לעלות במשך הזמן, בסך של כ- 4,800 ₪.

מדו"ח רציפות בעבודה מאת המוסד לביטוח לאומי ניתן ללמוד כי בשנים 2002 עד 2008, היינו משך כ- 7 שנים, הועסק התובע אצל 7 מעסיקים שונים. שכרו החודשי ממרבית עבודותיו נע בטווח של 3,500 ₪ ל- 4,000 ₪. אומנם, בשתיים מן העבודות, ובכל אחת מהן, החזיק התובע משך כשנתיים ימים. ואולם, גם בתקופות בהן עבד התובע בצורה סדירה יחסית נרשמו מספר הפסקות בנות כחודשיים כל אחת, בהן התובע לא עבד כלל. ביתר העבודות הצליח התובע להתמיד רק למשך חודשים ספורים: בשנת 2006 עבד התובע במצטבר משך שישה חודשים ובשני מקומות עבודה שונים; בשנת 2007 עבד גם כן במצטבר משך 6 חודשים ובשני מקומות שונים; בשנת 2008 לא עבד התובע כלל.

בשנה בה אירעה התאונה, שנת 2009, היה התובע נתון במאסר משך 4 חודשים. הואשורר מהמאסר בחודש יוני 2009, חודשים ספורים לפני התאונה. להוכחת טענתו כי עם שחרורו מן המאסר החל לעבוד אצל קבלן עבודות חקלאות בשם זידאן, צרף התובע לתצהיר עדותו הראשית שלושה תלושי שכר לחודשים יולי - ספטמבר 2009. תלושי שכר אלו, וכך גם דו"ח הרציפות בעבודה, מלמדים כי במשך שלושת החודשים עבד התובע אצל שני מעסיקים שונים: בחודש יולי 2009 עבד

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

אצל זידאן קבלן לעבודות חקלאות. בעבודה זו הרוויח התובע שכר ברוטו של 4,800 ₪. בחודשים אוגוסט וספטמבר 2009 עבד התובע אצל זיבליק חקלאות וניהול. גם בתלושי שכר אלו מצוין שתחילת מועד העסקתו של התובע הינו 1.8.09. בחודש אוגוסט עמד שכרו של התובע על סך של 4,460 ₪ ברוטו ובחודש ספטמבר הרוויח שכר נמוך יותר (זאת משום שלא השלים חודש עבודה מלא נוכח התאונה).

18. לחובת התובע רשומות הרשעות בפלילים. תחילתו של עבר פלילי זה, על פי גיליון הרישום הפלילי של התובע (מוצג נ/5), בעבירה של תגרה במקום ציבורי משנת 2000 ועבירה של החזקה/שימוש בסמים לצריכה עצמית משנת 2002. במועד ביצוע העבירה הראשונה שיוחסה לתובע, היה התובע כבן 16 שנה בלבד. בגזר הדין (ללא הרשעה) הטיל בית המשפט לנוער בעכו על התובע צו מבחן למשך חצי שנה; התחייבות להימנע מביצוע עבירה, וכן קנס. בהמשך, הוגשו כנגד התובע שני כתבי אישום נוספים, האחד בשנת 2005 בגין עבירה של חבלה במזיד ברכב והשני בשנת 2006 בגין חבלה במזיד ברכב ואיומים. בשני המקרים הורשע התובע והוטלו עליו מאסר על תנאי וקנסות.

בנוסף לאלו, בתצהיר עדותו הראשית מציין התובע כי בחודש פברואר 2009, הוא נאסר למשך ארבעה חודשים, מאחר והיה מעורב בתאונת דרכים שעה שנהג ללא רישיון נהיגה.

19. אלו הם "קורות חייו" של התובע, בקצרה, עד מועד התאונה, הנדרשים להערכת בסיס השכר. התובע נפצע בתאונה בגיל צעיר, בהיותו בן 25 שנה. אין לומר כי הוא לא החל עדיין לכתוב את "סיפור חייו" עד גיל זה, שכן למצער עבד בכוח למעלה משמונה שנים עובר לתאונה. עם זאת, אלמלא התאונה מרבית שנות עבודתו עוד היו עומדים בפני התובע (42 שנות עבודה נוספות), כך שהוא יכול היה לשפר את שכרו ואף להתמקצע בתחום מסוים.

קביעת בסיס השכר לעבר ולעתיד

20. בשל גילו הצעיר במועד התאונה ולאור הכנסתו בשלושת החודשים ערב התאונה, מבקש התובע להעמיד את בסיס השכר לצורך חישוב פיצוי הפסדי ההשתכרות בעבר ולעתיד על סכום של 7,500 ₪ נטו. הנתבעת מבקשת להעמיד את שכרו של התובע לעבר על סכום של 4,000 ₪ ולעתיד על סכום של 5,000 ₪, תוך שהיא מדגישה את היעדר השכלתו; עברו התעסוקתי, וכן את עברו הפלילי של התובע.

21. בהערכת בסיס שכרו של התובע לעתיד יש ליתן ביטוי לכלל הפרמטרים שהעלו הצדדים. מחד, יש להביא בחשבון את השכלתו החלקית של התובע; היעדר הכשרה והתמקצעות בסוג מסוים של עבודות; עבודות הכפיים המזדמנות בהן הועסק וריבוי המעסיקים בתקופה קצרה יחסית; השכר

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

הנמוך בצידן של עבודות אלה; התקופות בהן מצא התובע עצמו ללא עבודה כלל, וכן את עברו הפלילי של התובע. מנגד, יש להתחשב בגילו הצעיר של התובע במועד התאונה ובאפשרות כי ברבות השנים, ובקורות שינויים כאלו ואחרים בחייו האישיים של התובע, הייתה מתגבשת בו האחריות והוא היה מתמיד בעבודה קבועה ומסודרת שבצידה שכר לא מבוטל.

בהתחשב בכל אלה נראה לי מתאים להעריך את בסיס שכרו של התובע לעתיד בסך של 6,500 ₪ נטו.

הפסדי ההשתכרות לעבר יחושבו על בסיס השכר שהרוויח התובע בחודשיים שקדמו לתאונה, ובערכי היום - 5,000 ₪ נטו.

חישוב הנזק

22. נתונים לצורך חישוב הנזק:

תאריך לידתו של התובע: 28.07.1984.

מועד התאונה: 21.09.2009.

נכותו הרפואית והתפקודית של התובע כתוצאה מהתאונה: 100%.

שיעור הגריעה מהשכר: 100%.

בעת התאונה היה התובע כבן 25 שנה.

במועד פסק הדין התובע כבן 29.5 שנה.

משך האשפוז: למעלה משבעה חודשים.

בסיס השכר לעבר: 5,000 ₪ נטו.

בסיס השכר לעתיד: 6,500 ₪ נטו.

מאז התאונה ועד מועד פסק הדין חלפו ארבע שנים + שלושה חודשים, שהם 51 חודשים.

גיל פרישה אלמלא התאונה: גיל 67 שנה, מקדם היוון 270.3.

תוחלת חיי התובע - עד הגיעו לגיל 73 שנה, מקדם היוון 291.7.

על בסיס נתונים אלה יחושב להלן גובה הפיצויים בראשי הנזק השונים.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

הפסד השתכרותבעבר

23. מאז התאונה ועד מועד מתן פסק הדין חלפו 51 חודשים. בהתאם לשכר חודשי של 5,000 ₪ מתקבל פיצוי בסך 255,000 ₪, ובצירוף ריבית מאמצע התקופה, ובמעוגל - **262,000 ₪**.

הפסד השתכרות לעתיד

24. בהתאם לשכר חודשי בסך 6,500 ₪ ובהיוון מתאים עד הגיע התובע לגיל 67 שנה (270.3), מתקבל פיצוי, במעוגל, בסך של **1,757,000 ₪**.

הפסד פנסיה - כללי

25. התובע עורך חישוב בראש נזק זה לפי 10% מכלל הפסדי ההשתכרות. לפיכך, מבקש התובע כי ייפסק לו פיצוי בסך 250,000 ₪ בגין הפסדי פנסיה. הנתבעת טוענת כי בשים לב לגילו של התובע, שיעור הפרשתו של התובע משכרו משך שנים לטובת הפנסיה, ההיוון הכפול, וכן הפיצוי היחסי לו זכאי התובע, נראה כי מדובר בפיצוי זניח. חרף זאת, מציעה הנתבעת פיצוי בסך 50,000 ₪. אציין כי, שני הצדדים נמנעו מלערוך חישוב אריתמטי, המבהיר את הפיצוי בגין הפסד הפנסיה לו זכאי התובע, לטענתם.

להלן אבקש להציע את הדרך הראויה לדעתי לאופן חישוב הפסדי הפנסיה, לרבות תנאים סוציאליים (להלן: "**הפסדי פנסיה**"), גם במקרה של הפסד פנסיה "בשנים האבודות", כבענייננו.

26. על פי צו הרחבה [נוסח משולב] לפנסיה חובה לפי חוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957 (להלן: "**צו ההרחבה**") (ראו ילקוט הפרסומים 6302, כ"ח באלול התשע"א), מחויב כל מעסיק בביטוח פנסיוני את עובדיו החל מיום 1.1.08. סעיף 6 של צו ההרחבה כולל טבלה בה מפורט שיעור ההפרשות מן השכר המבוטח(להלן: "**הטבלה**"); נקבע כי הפרשות העובד, כמוהן הפרשות המעביד, יועלו בהדרגה החל משנת 2008 ועד לשנת 2014, כך שהחל מיום 1.1.14 יפריש המעביד סך הכל, ולרבות הפרשה למרכיב הפיצויים, 12% מן השכר המבוטח.

27. על כן, ולאור הוראות צו ההרחבה, במצב הדברים הרגיל בו הוסבו לניזוק בתאונה הפסדי השתכרות, ראוי לפסוק פיצוי בראש הנזק של הפסד פנסיה בגובה 12% מכלל הפסדי ההשתכרות של הניזוק. יובהר ויחודד כי, כך אם תחילתם של הפסדי ההשתכרות ביום 1.1.14 או במועד מאוחר

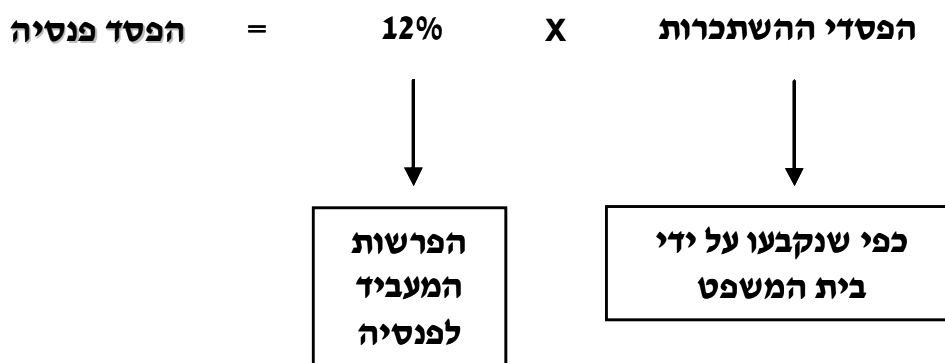

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

יותר. מקום בו הפסדי ההשתכרות מיוחסים לתקופה קודמת ליום 1.1.14, יש לחשב את הפסד הפנסיה לפי שיעור הפרשותיו המדורג של המעביד, כקבוע בטבלה שבסעיף 6 של צו ההרחבה.

לפיכך, ככלל, נוסחת החישוב היא כדלקמן:

28. במאמר מוסגר אציין כי קודם לתחולת צו ההרחבה, ומקום בו הוכיח הניזוק שבוצעה הפרשה בפועל מאת המעביד לטובת קרן פנסיה, נהגו בתי המשפט לפסוק את הפסד הפנסיה בשיעור של 70% מבסיס שכרו של הניזוק, ובהתחשב כמובן בשיעור הגריעה משכרו ובהיוונים המתאימים המבטאים את חלוף הזמן מיום מתן פסק הדין ועד גיל הפרישה של הניזוק (מקדם היוון כפול), וכן את אורכה של תקופת הפנסיה (מקדם היוון רגיל). שיעור זה בן 70% הוא השיעור הנהוג בפנסיה תקציבית לאדם שצבר את מלוא זכויותיו. ואולם, עם שינוי העיתים - ביטולה של הפנסיה התקציבית ומעבר לפנסיה צוברת, וכן כינונו של צו ההרחבה - ראוי לדעתי להעריך את הפסד הפנסיה כאמור לעיל.

הפסד פנסיה במקרה של קיצור תוחלת חיים ("השנים האבודות")

29. ומה כאשר קוצרה תוחלת חייו של הניזוק כתוצאה מן התאונה, כך שבפועל הוא לא ייהנה מכספי הפנסיה ("פנסיה בשנים האבודות")? כיצד יחושבו הפסדי הפנסיה במקרה כזה?

הפסד הפנסיה הינו, כאמור, נגזרת של הפסדי ההשתכרות. לפיכך, עלינו לבחון תחילה את השפעת קיצור תוחלת חיי הניזוק על הפסדי ההשתכרות. מקום בו קוצרה תוחלת חיי הניזוק באופן כזה שכתוצאה מן התאונה ימצא הניזוק את מותו טרם הגיעו לגיל תוחלת חיי העבודה (בהעדר הוכחה וקביעה אחרת - גיל 67 שנה אצל שכירים), זכאי הוא לפיצוי בגין הפסדי ההשתכרות ב"שנים

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

האבודות" (ראו ע"א 140/00 עיזבון המנוח אטינגר ז"ל נ' החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי, פ"ד נח(4) 486 (2004) (להלן: "עניין אטינגר").

לעולם, הפיצוי בגין הפסד ההשתכרות ב"שנים האבודות" הנו חלקי ואינו זהה לפיצוי שיוענק לניזוק ה"חיי" בגין הפסד ההשתכרות. הטעם לכך נעוץ בשימוש שעושה הניזוק לצרכיו הוא, בעודו בחיים, בחלק מסוים מהכנסתו. שימוש זה מנוכה מהפיצוי בגין הפסד ההשתכרות "בשנים האבודות" ("ידת הקיום").

החלק שינוכה מהפיצוי בגין הפסד ההשתכרות ב"שנים האבודות" מושפע, בין היתר, מן הסטטוס המשפחתי של הניזוק - אם סמוכים תלויים על שולחנו, יחושב ההפסד על פי "שיטת הידות"; אם במועד מתן פסק הדין היה הניזוק רווק חסר תלויים, יחושב ההפסד לפי 30% מבסיס שכרו של הניזוק (ראו ע"א 10990/05 פינץ נ' הראל חברה לביטוח בע"מ, פ"ד סא(1) 325 (2006) (להלן: "עניין פינץ").

30. אותו רציונאל חל גם בנוגע לפיצוי בגין הפסד הפנסיה "בשנים האבודות" (היינו, בתקופה שלאחר גיל הפרישה). במקרה כזה, עלינו לקבוע את החלק שינוכה מסך הפסדי הפנסיה (בגין אותה "ידת קיום"), בהתאם למצבו המשפחתי של הניזוק במועד מתן פסק הדין.

מכאן נעבור לבחינת אופן חישוב הפנסיה "בשנים האבודות".

אופן חישוב הפנסיה "בשנים האבודות"

31. ישנן שלוש אפשרויות עיקריות:

האחת - תוחלת חיי הניזוק קוצרה כך שהיא תסתיים בפועל עם הגיע הניזוק לגיל יציאה לפנסיה.

השנייה - תוחלת חיי הניזוק תסתיים בפועל עוד קודם הגיע הניזוק לגיל יציאה לפנסיה.

השלישית - תוחלת חיי הניזוק קוצרה כך שבפועל היא תסתיים לאחר הגיע הניזוק לגיל יציאה לפנסיה.

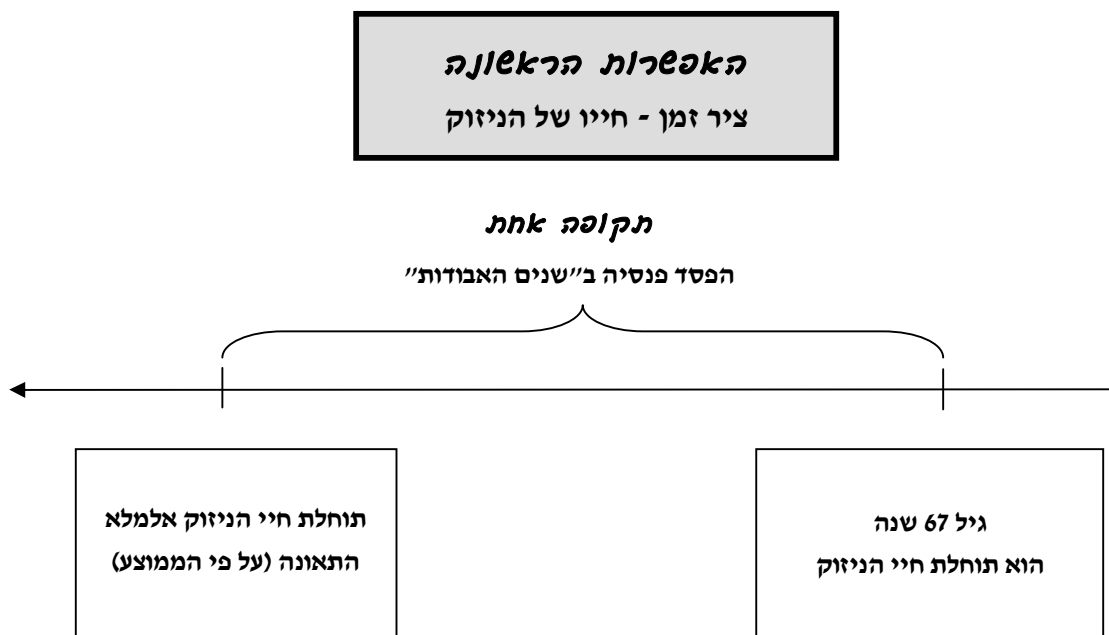

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 16951-04-10 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

האפשרות הראשונה

32. האפשרות הראשונה היא מצב בו תוחלת חיי הניזוק קוצרה כך שבפועל יסתיימו חייו עם הגיעו לגיל יציאה לפנסיה (גיל 67 שנה אצל שכירים, וכל עוד לא הוכח ונקבע אחרת).

מאחר ובמועד תחילת הפסד הפנסיה תסתיים תוחלת חייו של הניזוק - לפנינו "תקופה אחת" של הפסד פנסיה, תקופה אשר כולה "בשנים האבודות".

33. הפיצוי לו זכאי הניזוק במקרה כזה - פיצוי המשקף תקופת פנסיה אשר כולה "בשנים האבודות" - יבוסס על הנתונים הבאים: גובה הפסדי ההשתכרות בעבר ולעתיד כפי שנקבע על ידי בית המשפט, שיעור הפרשות המעביד (12% החל מיום 1.1.14, ולגבי הפסדים קודם למועד זה - בהתאם לטבלה), וכן שיטת הידות או 30% בהתאם למצבו המשפחתי של הניזוק במועד מתן פסק הדין (אם הוא רווק).

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 16951-04-10 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

לאחר הצבת הנתונים בנוסחה הבאה יתקבל הפיצוי בגין הפסד פנסיה שכולו "בשנים האבודות":

$$\text{הפסד פנסיה ב"שנים האבודות"} = 30\% \times (Ik) \times 12\% \times \text{הפסדי ההשתכרות}$$

שיטת הידות

↓

בהתאם
לסטטוס
הניזוק
בעת מתן
פסק הדין

↓

הפרשות
המעביד
לפנסיה

↓

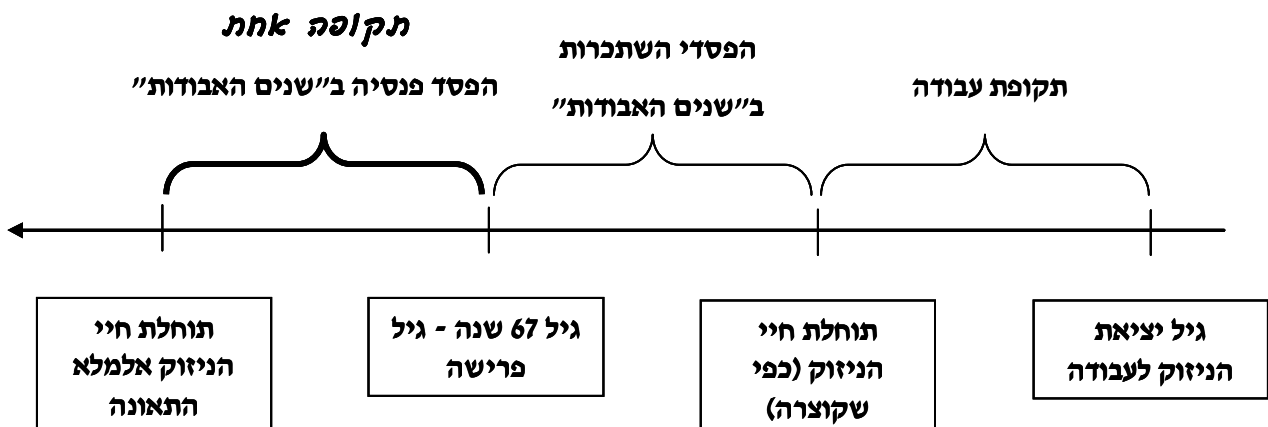
על פי הערכת בית
המשפט ולאחר קביעת
בסיס השכר ושיעור
הגריעה ממנו

האפשרות השנייה

34. האפשרות השנייה היא מצב בו תוחלת חיי הניזוק קוצרה כך שבפועל יסתיימו חייו לפני הגיעו לגיל יציאה לפנסיה. נעיר כי מצב זה אינו שכיח וחל במיוחד במקרים בהם הניזוק הוא במצב וגטטיבי.

האפשרות השנייה

ציר זמן - חייו של הניזוק

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

מאחר וטרם מועד תחילת הפסד הפנסיה תסתיים תוחלת חייו של הניזוק - גם לפי אפשרות זו לפנינו "תקופה אחת" של הפסד הפנסיה, תקופה אשר כולה "בשנים האבודות".

35. בפנינו, אפוא, מקרה בו הניזוק כבר נכנס למעגל העבודה, אך תוחלת חייו תסתיים לפני הגיעו לגיל 67 - היינו, במהלך "חיי העבודה". במצב דברים זה, ועל פי ההלכה שנקבעה בעניין אטינגר, זכאי הניזוק לפיצוי בגין "השנים האבודות", וכמוסבר בסעיף 29 לעיל; מסכום הפיצוי מנוכה "ידת הקיום" (או 30% במקרה של רווק). נוכח ניכוי זה, אין מקום לבצע ניכוי נוסף של "ידת הקיום" שעה שמחשבים את הפסד הפנסיה של הניזוק בהתייחס להפסדי ההשתכרות "בשנים האבודות". ניכוי כזה של "ידת הקיום" אמור להתבצע רק בהתייחס להפסדי ההשתכרות בחי הניזוק.

לפיכך, הנוסחה תהיה כדלקמן:

$$\text{הפסד פנסיה "בשנים האבודות"} = \left(12\% \times \text{הפסד השתכרות "בשנים האבודות"} \right) + \left(\frac{30\%}{(Ik)} \times 12\% \times \text{הפסד השתכרות בחיי הניזוק} \right) \times \text{שיטת הידות}$$

האפשרות השלישית

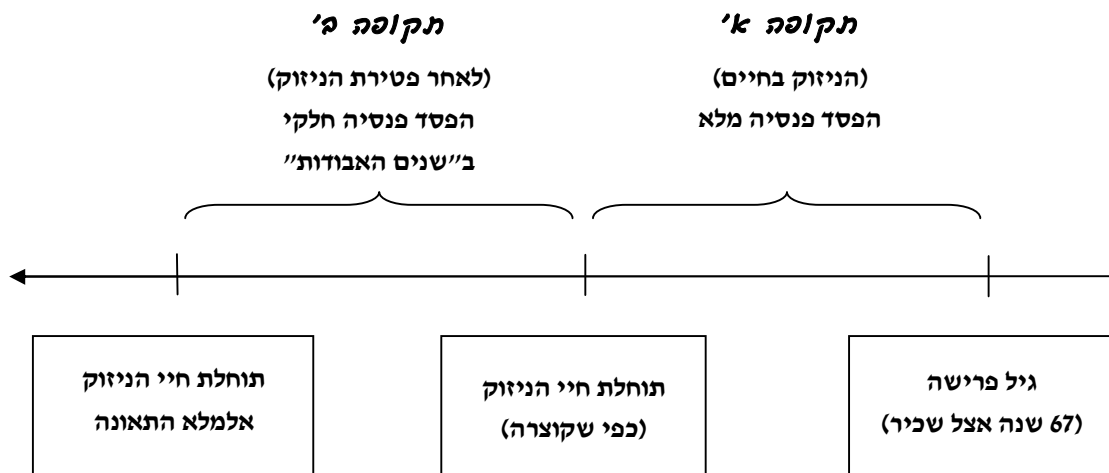
36. האפשרות השלישית, היא המורכבת יותר, אך השכיחה ביותר - מצב בו תוחלת חיי הניזוק קוצרה כך שעל פני ציר הזמן יסתיימו חיי הניזוק בנקודה כלשהי לאחר הגיעו לגיל יציאה לפנסיה וקודם לתוחלת החיים שהייתה צפויה לו על פי הממוצע.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

האפשרות הפלגית ציר זמן - חייו של הניזוק

במצב זה בפנינו הפסד "מעורב" של הפנסיה, המורכב משתי תקופות:

תקופה א' - כל עוד הניזוק בין החיים, זכאי הוא לפיצוי בגין הפסד "מלא" של הפנסיה, ועל פי הנוסחה שבסעיף 27 דלעיל.

תקופה ב' - עם הסיום המשוער של תוחלת חיי הניזוק בעקבות הקיצור הנובע מהתאונה, ועד תוחלת החיים שהייתה צפויה לו אלמלא קיצור זה (על פי הלוחות של תוחלת החיים הממוצעת, ובהתאם לפרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה), זכאי הניזוק לפיצוי בגין הפסד "חלקי" של הפנסיה "בשנים האבודות", ועל פי הנוסחה שבסעיף 33 דלעיל.

37. אם כן, במקרה של הפסד פנסיה "מעורב" (המורכב מתקופה א' + תקופה ב'), הפיצוי מורכב משילוב שתי הנוסחאות דלעיל. על מנת לעמוד על הפיצוי במדויק, יש לקבוע את החלק היחסי של כל אחת מהתקופות (א' ו- ב') על ידי פעולת חילוק של כל אחת מהן בתקופה השלמה.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 16951-04-10 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

לפיכך, הנוסחה היא כדלקמן (בהנחה שההפסד מתחיל ב- 1.1.14, ולפי שיעור הפרשה של 12%, אחרת ניזקק לחישוב נפרד, נוסף, לפי שיעור ההפרשות הנקובות בטבלה):

$$\text{הפסד "מעורב" של הפנסיה} = \left(\frac{30\%}{\text{שיטת הידות}} \times \frac{\text{תקופה ב'}}{\text{התקופה כולה}} \times \text{הפסדי ההשתכרות} \times 12\% \times (I_k) \right) + \left(\frac{\text{תקופה א'}}{\text{התקופה כולה}} \times \text{הפסדי ההשתכרות} \times 12\% \right)$$

38. בשולי הדברים אעיר כי לא נעלמה מעיני טענה אפשרית לפיה בתובענה שעילתה בחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (בה הפסד ההשתכרות נקבע לפי בסיס שכר נטו), ראוי לחשב את שיעור ההפרשה של 12% מבסיס שכר ברוטו. ואולם, לאלה אשיב כי גם אם נכונה טענה זו, וספק בעיני אם כך הדבר, מן הפן הפרקטי ועל מנת ליצור האחדה של הפיצויים הנפסקים בתובענות נזקי גוף, וכן לצורך ייעול ופישוט החישוב, ראוי לילך בדרך המוצעת - דרך חישוב אחת ועל פי נוסחה אחידה.

הפסד פנסיה - מן הכלל אל הפרט

39. במקרה שבפנינו מדובר באפשרות השלישית, היינו, בהפסד "מעורב" של הפנסיה; הפסד הפנסיה מורכב משתי תקופות - תקופה א' של הפסד "מלא" ותקופה ב' של הפסד "חלקי". כמו כן, במקרה דנן שיעור הפרשות המעביד לפנסיה ייעשה גם לפי השיעור שנקבע בטבלה לתקופה שקדמה ל- 1.1.14.

40. **הנתונים הרלוונטיים לצורך חישוב הפנסיה:**

תוחלת חייו הצפויה של התובע אלמלא התאונה היא עד הגיעו לגיל 81 שנה;

תוחלת חייו התובע, לאחר שזו קוצרה בעקבות התאונה, הינה גיל 73 שנה;

כשכיר, ומשלא נטען וממילא לא הוכח אחרת, גיל הפרישה הוא 67 שנה;

אורך תקופה הפנסיה כולה הינה 14 שנה (81 - 67 = 14);

אורך תקופה א', בגינה זכאי התובע להפסד פנסיה "מלא" הינו 6 שנים (73 - 67 = 6);

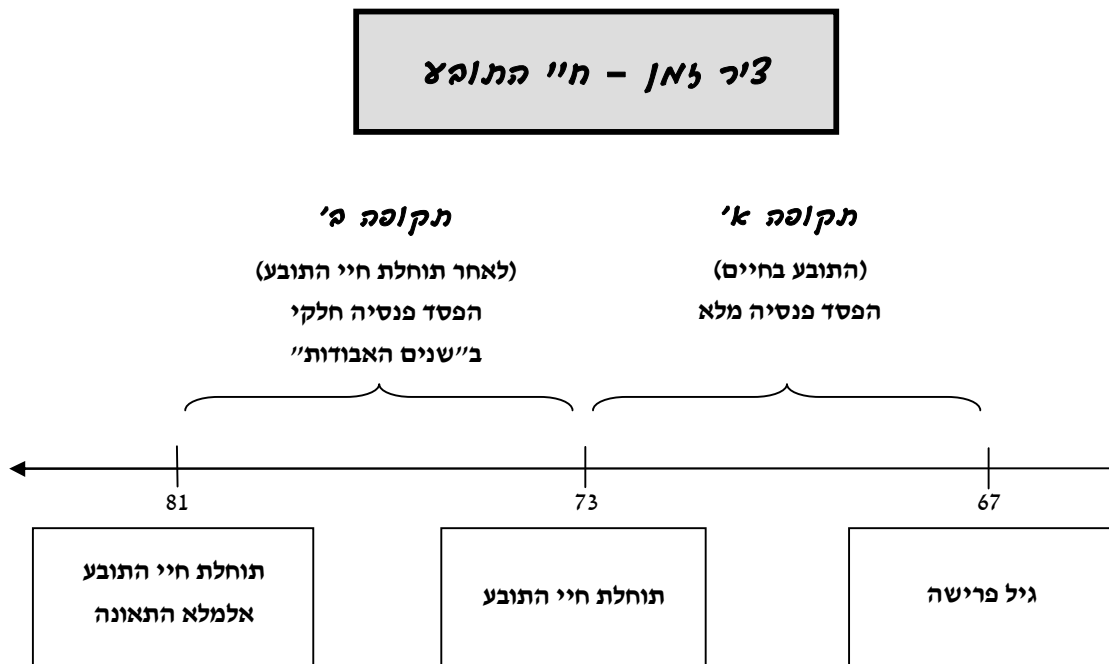
בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

אורך תקופה ב', בגינה זכאי התובע להפסד פנסיה "בשנים האבודות" הוא 8 שנים (81 - 73 = 8);

במועד מתן פסק הדין התובע רווק חסר תלויים, ולכן ההפסד יחושב לפי שיעור של 30%.

לפיכך, ציר הזמן של התובע יראה כדלקמן:

יישום הנוסחאות בנתוני המקרה שבפנינו

41. הפסד פנסיה אותו יש לייחס להפסדי ההשתכרות עד ליום 1.1.14 (לפי הפרשות מעביד בשיעור של 7.5%):

הפסדי ההשתכרות של התובע בעבר הם 262,000 ₪. הפסדי עבר אלה, במקרה דנן, נוצרו בתקופה שמיום התאונה (שלהי שנת 2009) ועד היום (שלהי שנת 2013). לאורך תקופה זו נעה הפרשת המעביד לפנסיה החל מ- 5% ועד 10%, ובממוצע - 7.5%. משכך, עבור תקופה זו, היא תקופת הפסדי ההשתכרות בעבר, יחושב הפסד הפנסיה לפי הפרשת מעביד בשיעור של 7.5%.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

נזכיר כי **תקופה א'**, בה יהיה זכאי התובע לפנסיה מלאה, היא בת 6 שנים (מתוך 14 שנות פנסיה) ו**תקופה ב'**, בה יהיה זכאי התובע להפסד חלקי של הפנסיה ("שנים אבודות"), היא בת 8 שנים.

במועד התאונה, וכך גם כיום, התובע רווק חסר תלויים. לפיכך, "בשנים האבודות" יחושב ההפסד לפי 30% (ראו עניין פינץ הנ"ל).

לפיכך, הנוסחה היא כדלקמן:

$$\text{₪ } 11,790 = \left(30\% \times 7.5\% \times \text{₪ } 262,000 \times \frac{8}{14} \right) + \left(7.5\% \times \text{₪ } 262,000 \times \frac{6}{14} \right)$$

42. הפסד פנסיה אותו יש לייחס להפסדי השתכרות החל מיום 1.1.14 (לפי הפרשות מעביד בשיעור של 12%):

הפסדי השתכרותו של התובע לעתיד הם **1,757,000 ₪**. הפסדים אלה, במקרה דנן, תחילתם עם המדרגה הגבוהה ביותר של הפרשת המעביד לפנסיה - 12%.

לפיכך, הנוסחה היא כדלקמן:

$$\text{₪ } 126,504 = \left(30\% \times 12\% \times \text{₪ } 1,757,000 \times \frac{8}{14} \right) + \left(12\% \times \text{₪ } 1,757,000 \times \frac{6}{14} \right)$$

43. **לסיכום** - מתקבל בענייננו הפסד פנסיה כולל, בגין שתי התקופות (א' + ב'), בסך של 138,294 ₪ (11,790 ₪ + 126,504 ₪), ובמעוגל **140,000 ₪**.

44. יוער ויודגש כי במקרה דנן נדרשנו לבצע שני חישובים על מנת לקבוע את ההפסד ה"**מעורב**" של הפנסיה נוכח השינוי החל ברבות השנים בהפרשותיו של המעביד. ואולם, בעתיד לבוא, ומקום בו האירוע הנזיקי יארע ביום 1.1.14 ולאחריו, ובהתאם יחושבו הפסדי השתכרותו של הניזוק החל ממועד זה ואילך, די יהיה בחישוב אחד כולל, בהתאם לנוסחה שבסעיף 37 דלעיל. זאת, כאמור, משום שממועד זה ואילך הפרשותיו של המעביד לפנסיה חד הם - שיעור של 12%.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

עזרת הזולת

45. כאמור, ד"ר זייליג ציין בחוות דעתו כי התובע משתמש ב"יד אוטומטית", בה הוא נעזר לביצוע חלק מהפעולות הבסיסיות, אך הוא עדיין נזקק לעזרה מלאה בפעולות היום יום. פרט לכך, ובכל הנוגע לפעולות משק הבית ולפעולות מחוץ לגבולות הבית (קניות, סידורים וכו'), נזקק התובע לעזרה צמודה.

46. הצדדים אינם חולקים כי מצבו של התובע מצריך את עזרת הזולת. המחלוקת היא בנוגע להיקף העזרה הדרושה לתובע.

בא כוח התובעים מפנה לפסק הדין המנחה בעניין היקף העזרה הדרושה לניזוקים הסובלים מנכות קשה - ע"א 3375/99 **אקסלרד נ' צור שמיר חברה לביטוח בע"מ**, פ"ד נד(4) 450 (2000) (להלן: **"עניין אקסלרד"**). לשיטת בא כוח התובעים, מצבו של התובע דכאן והיקף העזרה הדרושה לו, זהים לאלו של המערער בעניין אקסלרד, אשר הוגדר כ"סובל מקוודרופלגיה מלאה ספסטית מתחת לחוליה C4, **דהיינו משותק בכל ארבע גפיו וללא שליטה על סוגריו**" (ראו פסק הדין בעניין אקסלרד, בעמ' 453). עוד טוען בא כוח התובעים כי על הסכום שנפסק עבור עזרת הזולת בעניין אקסלרד, כשהוא משוערך להיום, יש להוסיף 10% המהווים את חלק המעסיק בביטוח הפנסיוני של עובדו, נוכח צו ההרחבה שנכנס לתוקף לאחר מתן פסק הדין בעניין אקסלרד. בהתאם, מבקשים התובעים להעמיד את הבסיס החודשי לפיצוי בראש נזק זה, החל ממועד שחרורו של התובע מבית החולים עד היום, וכך גם לעתיד עד תוחלת חייו, על סכום של 17,930 ₪. לגבי תקופת האשפוז של התובע מבקשים התובעים כי תוערך עזרת בני המשפחה בסך של 5,000 ₪ לחודש.

הנתבעת סבורה כי מצבו של התובע אינו תואם את מצבו של המערער בעניין אקסלרד, שכן התובע סובל משיתוק ברגליו ומחולשה בידיו. הנתבעת מצביעה על פעולות מסוימות שהתובע יכול לבצע בעצמו - הנעת הידיים, אחיזת כוס חד פעמית ושתייה ממנה, הנעת כסא הגלגלים בעצמו, וכו'. הנתבעת סבורה כי על הפיצוי לשקף יכולותיו אלה של התובע לתפקוד עצמאי, גם אם הן אינן רבות, וכן את העובדה כי התובע אינו זקוק להשגחה צמודה וכי בפועל לא ניתנת לו השגחה כזאת. ובמילים אחרות - הפיצוי החודשי בראש הנזק של עזרת הזולת, כך גורסת הנתבעת, צריך להיות קטן מזה שנפסק בעניין אקסלרד שכן מצבו של התובע דכאן טוב יותר.

לפיכך, מבקשת הנתבעת כי יפסק לתובע פיצוי חודשי בסך 4,500 ₪ עבור תקופת האשפוז בבית החולים. לגבי יתר תקופת העבר, טוענת הנתבעת כי התובע טופל על ידי בני משפחתו וכי לא הועסקה כל עזרה בשכר. כשכר ראוי לעזרת בני המשפחה בעבר, מיום שחרורו של התובע מבית החולים ועד היום, מציעה הנתבעת פיצוי חודשי בסך 6,500 ₪. אשר לעתיד, ובהתאם לעלויות

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

שהוצגו בחוות הדעת שהוגשה מטעמה של העובד הסוציאלי מר גדעון האס, ועבור שכירת שירותיו של עובד זר, לרבות תשלום תנאים סוציאליים ומחליפים לסופי השבוע, מציעה הנתבעת פיצוי חודשי בסך 8,000 ₪.

47. בפסק הדין בעניין אקסלרד נקבעה החזקה לעניין הוצאות סיעוד במקרים של נכות קשה (לעניין חזקות במשפט הנזיקי ראו דברים שכתבתי בת"א (מחוזי חיפה) 966/06 **פינקלשטיין נ' הפול - המאגר הישראלי לביטוח רכב בע"מ** (3.12.13)). הפיצוי שנפסק שם - 12,000 ₪ בערכי פסק דינו של בית המשפט המחוזי (30.4.99) - מגלם עלות הוצאות הטיפול באמצעות עובד זר, אשר בנוסף לסיפוק צורכי הסיעוד של הניזוק, יסייע בכל הפעולות היומיומיות ובצורכי משק הבית. העובד הזר גם ילווה את הניזוק בניידותו. היקף פיצוי זה יש בו כדי לגלם גם את הוצאות החלפת העובד הזר בסופי השבוע, על ידי מטפל ישראלי, וכן את הסיכון כי ייתכן ולפרקי זמן כאלו ואחרים לא יימצא עובד זר לסעוד את הניזוק. כן, הביא בית המשפט העליון בחשבון את עלות צורכי מחייתו של העובד הזר, המתגורר דרך קבע בביתו של הניזוק.

חזקה זו ניתנת לסתירה ובהתאם להוכחת מצבו של הניזוק הפרטני שעניינו עומד לדיון בפני בית המשפט. כך גם נקבע בעניין אקסלרד עצמו: **"מן הצד האחר ייתכנו כמובן מקרים של נכים אשר על-אף נכותם הגבוהה – בשיעור 100% – ישרתו את עצמם בפעולות היומיום ואף יהיו במצב שיוכלו להישאר, בכלל או בפרקי זמן מסוימים, ללא השגחה. מקרים חריגים כאלה יצדיקו התייחסות שונה בכל הנוגע לעלותה של עזרת הזולת."** (עניין אקסלרד, בעמ' 456).

48. נכותו של התובע בעניינו עולה כדי 100%, אך אני סבורה כי קיים הבדל בין מצבו הרפואי והתפקודי של התובע לבין זה של המערער בעניין אקסלרד, המצדיק קביעת פיצוי נמוך מאמת המידה שנקבעה שם.

מחוות דעתו ועדותו של ד"ר זייליג וכן מעדותו של התובע ומסרט החקירה שהגישה הנתבעת (מוצג נ/6) והמתעד את פעולות התובע, התרשמתי כי ביכולתו של התובע לבצע פעולות מסוימות בעצמו. בכך אין לומר כמובן כי הוא אינו נזקק לשירותיו של מטפל זר אשר יעמוד לרשותו במהלך היממה, שכן יכולותיו של התובע לביצוע פעולות באופן עצמאי מוגבלות מאוד, ואין כוללות את היכולת להשלים הפעולה מתחילתה ועד סופה, בגפו וללא כל עזרה. כך לדוגמא, יכול התובע בסביבה מותאמת להניע בעצמו את כיסא הגלגלים הממונע שברשותו (חוות דעתו של ד"ר זייליג, וכן מוצג נ/6). בהתאם לעדותו של התובע, קיים מסלול בכפר שאותו הוא נוהג לעבור עם כסא הגלגלים שלו, וכשהוא בגפו (עמ' 47 לפר' מיום 14.1.13). התובע יכול גם לגלגל את כיסא הגלגלים שברשותו למרחקים קצרים, במישור ובקו ישר, ותוך הפעלת מאמץ רב (חוות דעתו של ד"ר זייליג). ואולם, הוא אינו יכול, בכוחות עצמו, לעבור ולהתמקם בכיסא הגלגלים ובחזרה ממנו; התובע מסוגל בעצמו

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

לשתות שתייה קלה מכוס חד פעמית, אך הכוס צריכה להיות מוגשת לו ולהילקח ממנו בסיום הפעולה (עדות התובע בעמ' 49 לפר' מיום 14.1.13, וכן מוצג נ/6); התובע יכול באמצעות עזרים לאכול בעצמו, אך את האוכל צריך להכין עבורו ולהגישו כשהוא חתוך (עדותו של ד"ר זייליג בעמ' 77 לפר' מיום 10.6.13), ועוד.

49. בעדותו מפרט התובע את שגרת יומו ואת העזרה המוענקת לו על ידי אחיו (ראו בהרחבה עמ' 53-55 לפר' מיום 14.1.13). בשעות הבוקר, בשעה 09:00 לערך, מגיע אחי התובע לראשונה לבית הוריו, שם מתגורר התובע. הוא מקלח את התובע, מסייע לו בכל הדרוש סיוע והשניים יושבים יחד לאכול ארוחת בוקר. פעולות אלה מתמשכות כשעה וחצי עד שעתיים. אחר כך מתפנה האח לעיסוקיו הוא (עמ' 53 שו' 10 לפר' מיום 14.1.13). בסביבות השעה 14:30 חוזר האח ומעביר את התובע אל מיטתו. פעולה זו מתמשכת דקות ספורות. בסיומה עוזב האח בשנית וחוזר לסייע לתובע בשעות הערב (17:00 לערך). לעיתים אשת האח וילדו מצטרפים לביקור בערב. הם אוכלים יחדיו ארוחת ערב וצופים בטלוויזיה. לעיתים עושים התובע ואחיו סיבוב בלילה עם האוטו בכפר. בסוף היום, בשעה 23:00 לערך האח משכיב את התובע במיטתו וחוזר לביתו. וכך, חוזר חלילה, יום רודף יום. סדר יום דומה מפרט גם האח בעדותו (עמ' 56-58 לפר' מיום 16.1.13).

50. מאז התאונה חלפו למעלה מ-4 שנים. לאורך תקופה זו ניתנה העזרה לתובע על ידי בני המשפחה ולא הועסקה עזרה בשכר.

במאמר מוסגר אציין כי בתצהיר עדותו הראשית טען אבי התובע שסמוך לאחר שחרורו של התובע מבית החולים, ולמשך מספר חודשים, הועסקה עזרה בשכר. היה זה דודו של התובע, כך נטען, שטיפל בו משך 10 שעות יומיות, 25 ימים בחודש, תמורת 8,000 ₪ לחודש. עוד נטען בתצהיר כי הדוד סיים העסקתו משום שביקש תנאים סוציאליים ודרישות נוספות שמשפחת התובע לא יכלה לעמוד בהן מבחינה כלכלית. לטענה זו אין זכר בסיכומי התובעים, וממילא היא לא הוכחה כדבעי - נתגלו סתירות בין עדות התובע ואביו לגבי משך העסקת הדוד (עמ' 52 לפר' מיום 14.1.13; עמ' 41 לפר' מיום 16.1.13). כמו כן נתגלו סתירות באשר לגורם המשלם - בעוד התובע טען כי מדי חודש הוא היה הולך יחד עם הדוד אל הבנק ומושך הכסף מחשבונו (עמ' 57 לפר' מיום 14.1.13), טען אביו כי הוא זה ששילם לדוד (עמ' 41 לפר' מיום 16.1.13). משעומת האב עם גרסת בנו, התובע, כי הוא עצמו הלך עם הדוד לבנק ומשך הסכום כל חודש מחשבונו, השיב האב: **"תשמע, אחרי התאונה הבן שלי, אני לא יודע, הוא מדבר כאילו הוא לא יודע מה הוא מדבר. מה אתה חושב?"** (עמ' 43 שו' 13-14 לפר' מיום 16.1.13). יתר על כן, אותו הדוד לא הובא לעדות מטעם התובעים ולא הוצגה כל ראייה אובייקטיבית אחרת כדי לתמוך בטענה כי הוא הועסק תמורת שכר חודשי לסייע לתובע בחיי היום יום.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

51. אם כן, בני המשפחה, ובמיוחד אחיו של התובע, מטפלים בתובע. התרשמתי כי הם עושים כן במסירות רבה. עזרה זו וודאי שחורגת מן העזרה המקובלת המוענקת על ידי בני המשפחה, ואין זה מתפקידם של בני המשפחה להמשיך ולדאוג באופן יום יומי לכל צרכיו של התובע. כמו כן, אין כל וודאות כי כך ייעשה גם בעתיד לבוא, עד תוחלת חייו של התובע. על הפיצוי הצופה פני עתיד בראש הנזק של עזרת הזולת להביא בחשבון ולאפשר לתובע לשכור שירותיו של אדם שאינו נמנה על בני משפחתו, על מנת שיטפל בו. עלות זו, בהתחשב בעזרה הנדרשת לתובע, וביכולתו לבצע פעולות מסוימות בעצמו, גם אם מעטות הן, אעריך בסכום חודשי של 12,500 ₪.

את העזרה שניתנה לתובע בעבר, וכל עוד הוא אושפז בבתי החולים (משך 7 חודשים), אעריך בסך של 5,000 ₪ לחודש. מאז ועד היום, את עזרת בני המשפחה בסיפוק מלוא צרכיו של התובע, אעריך בסכום חודשי של 8,000 ₪.

52. מתקבל אפוא פיצוי בגין תקופת העבר כדלקמן:

בתקופת האשפוז - 5,000 ₪ לחודש, ולמשך 7 חודשים - 35,000 ₪, ובצירוף ריבית מאמצע התקופה - 37,000 ₪ במעוגל.

ממועד שחרורו ועד היום - 8,000 ₪ לחודש, ולמשך 44 חודשים - 352,000 ₪, ובצירוף ריבית מאמצע התקופה - 360,000 ₪ במעוגל.

סך הפיצוי עבור עזרת הזולת **בעבר** עולה כדי **397,000 ₪**.

53. **לעתיד**, לפי 12,500 ₪ בחודש, ועד תוחלת חיי התובע - גיל 73 שנה (28.07.2057), ובהתחשב במקדם ההיוון המתאים (291.7), מתקבל פיצוי במעוגל בסך של **3,647,000 ₪**.

ניידות והוצאות נסיעה

54. ד"ר זייליג ציין בחוות דעתו כי התובע זקוק לרכב מרווח וממוזג, המתאים למצבו, וכפי המלצת המכון לבטיחות בדרכים. עוד הוסיף ד"ר זייליג כי רצוי שהרכב יהיה מסוג VAN.

55. כל אחד מן הצדדים הגיש חוות דעת לעניין ניידות (עלות רכישת רכב בהתחשב במענקים ובהלוואות המתקבלים מאת המוסד לביטוח הלאומי, עלות אחזקה חודשית, וכן עלות אביזרים ואחזקתם בהתחשב בהלוואה הניתנת בעניין זה) - מר משה קצין, כלכלן, מטעם התובעים ומר בועז מוגילבקי, שמאי טכני ובוחן מוסמך, מטעם הנתבעים. השניים גם נחקרו בבית המשפט.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

נפסק לא אחת כי מעלויות אחזקת הרכב וכל הנלווה לכך, יש להפחית את ההוצאות שהיה הניזוק מוציא ממילא, גם אלמלא התאונה, והפיצוי לו זכאי הניזוק הוא רק הפיצוי בגין ההוצאה העודפת שנאלץ הוא להוציא עקב התאונה (ראו לדוגמא: ע"א 9499/07 פלאס נ' כלל חברה לביטוח בע"מ (8.12.09)). כמו כן יש להתחשב בתועלת שתצמח לבני משפחתו של הניזוק מהשימוש שיעשה על ידה ברכב (ראו ע"א 3263/96 קופת חולים כללית נ' שבוזי, פ"ד נ"ב(3) 817, 831 (1998)).

56. בהתחשב באמור בחוות הדעת שהגישו הצדדים; בסוג הרכב שאושר לתובע על ידי המכון לביטוח בדרכים; בעלות הרכישה הראשונית של הרכב; במענקים ובהלוואות שמעניק המוסד לביטוח לאומי; עלות האחזקה החודשית של הרכב; עלותם של האביזרים לאחר ההלוואות מאת המוסד לביטוח לאומי ועלות אחזקתם; בהפחתה רעיונית לפיה גם אלמלא התאונה היה התובע מחזיק ברכב, וכן ביכולת בני המשפחה לעשות שימוש ברכבו של התובע, אעריך את הפיצוי בראש נזק זה לעבר ולעתיד בסכום גלובאלי בסך של 800,000 ₪.

סכום זה כולל גם את הוצאות הנסיעה שהוציאו בני המשפחה לביקורים בבתי החולים השונים ברחבי הארץ, בתקופת האשפוז הממושכת של התובע.

התאמת דיור

57. התובע זקוק לדיור מותאם למצבו. ד"ר זייליג ציין בחוות דעתו כי דירתו של התובע צריכה להיות צמודת קרקע או בבניין דירות עם מעלית וכי על חדרי הבית, לרבות חדר השירותים והרחצה, וכן המטבח, להיות מותאמים למצבו של התובע.

58. קודם לתאונה וללא קשר אליה החליט אבי התובע לבנות בניין בן 4 קומות, אותו ייעד עבור דירה לתובע ודירה לאחי התובע (זה המטפל כיום בתובע). בתצהיר עדותו הראשית מציין האב כי עת התרחשה התאונה היה הבניין במצב של שלד. מצבו של התובע הצריך, כך טוען האב בתצהירו, התאמות הפתחים שכבר היו בנויים, כאמור, וכן הכנת חדרי שירותים ואמבטיה מתאימים. עוד טוען האב כי כל אחד משני הבתים בנוי כך שהסלון ממוקם בקומה התחתונה וחדרי המגורים בקומה העליונה, ובאופן שאין מנוס מהתקנת מעלית בדירתו של התובע. ואולם, בשל חיסרון כיס, כך טוען האב, טרם הותקנה מעלית.

בעדותו בבית המשפט (עמ' 45-46 לפרו' מיום 16.1.13) ציין האב כי התובע טרם עבר להתגורר בדירתו שכן המלאכה לא הושלמה עד תום וכי עדיין לא הותקנה מעלית. בעדותו הוברר כי הקומה השלישית והרביעית בבניין שייכות לתובע וכי בין הכניסה לדירת התובע (בקומה השלישית)

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

לבין גובה מפלס הרחוב מפרידות 3 מדרגות וכי נבנתה רמפה כדי לגשר על הבדלי גובה אלה. עוד ציין האב בעדותו ששטח דירת התובע הנו 320 מ"ר, 160 מ"ר בכל קומה. יוצא אפוא כי מבחינת נגישות יכול התובע להיכנס אל הקומה הראשונה בדירתו.

59. התובעים לא הגישו חוות דעת של מומחה בתחום. לטענתם על הפיצוי בראש נזק זה לגלם התאמת דיור זמנית בבית הורי התובע, התאמת דירתו של התובע שנבנתה וטרם הושלמה במועד התאונה, וכן הכנת פיר למעלית ומעלית. בסיכומיהם מבקשים התובעים להסתמך על מספר פסקי דין ועל הסכומים שנקבעו שם בגין התאמת דיור, וכן כי יובאו בחשבון הצרכים הייחודיים במקרה דנן (רמפה, אביזרים לאחיזה, פיר למעלית והתקנת מעלית). בהתאם מבקשים התובעים פיצוי בסך של 450,000 ₪.

הנתבעת מבקשת להסתמך על חוות דעתו של מר דן ברלינר, מהנדס ושמאי מקרקעין, אשר הוגשה מטעמה. הנתבעת טוענת כי הפיצוי צריך לגלם אך את הוצאות התאמת הדירה למצבו של התובע ואין כל הצדקה לפיצוי בגין עבודות הבנייה שנעשו ממילא וללא קשר לצורך תולדת התאונה. בעניין זה מפנה הנתבעת לחוות דעתו של מר ברלינר, המציין כי מרבית העבודות המופיעות בהצעת המחיר שהועברה לעיונו מאת אבי התובע היו צריכות להתבצע ללא קשר עם נכותו של התובע. עוד טוענת הנתבעת כי אין צורך בהתקנת מעלית. לשיטתה, די במפלס אחד בגודל של 160 מ"ר למגוריו של התובע. בהתאם לחוות דעתו של מר ברלינר, כך טוענת הנתבעת, ההתאמות הנדרשות כתוצאה מן התאונה מסתכמות בסך של 8,000 ₪. ואולם, חרף זאת, מציעה הנתבעת פיצוי גלובאלי בסך של 150,000 ₪.

60. אין לקבל עמדת הנתבעת בכל הנוגע להעדר הצורך במעלית. בהתאם לחוות דעתו של מר ברלינר, בקומה התחתונה קיימים חדר מגורים, מטבח, ממ"ד, שירותים ומרפסת. כל חדרי השניה ממוקמים בקומה העליונה. לפיכך, על מנת שהתובע יתגורר ויבלה את כל זמנו בביתו במפלס התחתון נדרש לבצע התאמות נוספות בדירה. יתר על כן, גם מן הפן העקרוני, אין מקום לקבל עמדה זו. עוד קודם לתאונה החלה בניית הדירה. עת התרחשה התאונה היה כבר שלד הבניין עומד על תילו. הדירה תוכננה כך שתהא רחבת ידיים ובעלת שני מפלסים. אין לומר כי נוכח נכותו של התובע, נכות שהוסבה אך כתוצאה מן התאונה הנדונה, יורע מצבו של התובע וגישתו לדירתו שתוכננה והוחל בבנייתה עוד קודם לתאונה תהיה מוגבלת, שכן אמירה כזאת חוטאת לעיקרון השבת המצב לקדמותו.

61. פרט לעלות הפיר והתקנת המעלית, כפי שהוערכה בחוות דעתו של מר ברלינר - 160,000 ₪, יש להביא בחשבון את כלל ההתאמות הנדרשות בדירה למצבו של התובע. כל אלו גם יחד אעריך בסכום גלובאלי בסך של 300,000 ₪.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

הוצאות האשפוז בבית חולים אלישע

62. כאמור, לאחר ששוחרר התובע מבית החולים לוינסטיין, ועוד טרם שב לביתו, אושפז למשך כחודש ימים בבית החולים אלישע. אשפוז זה נדרש משום שהמשפחה טרם התארגנה לקלוט את התובע, במצבו, בביתה. על פי החשבוניות שצורפו לתצהיר עדותו הראשית של אבי התובע, העלות הכוללת לבית החולים בשנת 2010 הינה 21,000 ₪. חרף טענתה של הנתבעת כי אין מקום לפסיקת הפיצוי הנ"ל שכן למשפחת התובע היה די זמן התארגנות והכנת הבית לקראת קליטתו של התובע, מציעה הנתבעת פיצוי בסך 20,000 ₪.

ברי כי התובעים זכאים לסכום זה, ועל כן אפסוק את הסכום ששולם בפועל, בתוספת ריבית מאמצע התקופה - 23,000 ₪.

הוצאות רפואיות וטיפולים

63. בחוות דעתו ציין ד"ר זייליג כי לאור השילוב של שיתוק וטונוס שרירים גבוה אצל התובע, ועל מנת למנוע מצב של קיצור הגידים והגבלה ניכרת בטווח תנועות המפרקים, ייזקק התובע לטיפול פיזיותרפי בהיקף של 2-3 פעמים בשבוע, לפי הצורך ובהתאם להחלטת גורם מקצועי. טיפולי הידרותרפיה, הליכה טיפולית ו/או רכיבה טיפולית, כך כתב ד"ר זייליג, הנם חילופיים לטיפול הפיזיותרפי. בנוסף, כך סבור ד"ר זייליג, ייזקק התובע לתמיכה נפשית של פסיכולוג. כן, יהא התובע זקוק לייעוץ בתחום המיני.

כמו כן, כך כתב ד"ר זייליג בחוות דעתו, התובע ייזקק למעקב שיקומי אחת לחצי שנה-שנה וסביר כי יהיה צורך גם במעקב אורטופד ונוירולוג - הכל על פי קביעת הרופאים המטפלים והרופא השיקומי. עוד פרט המומחה בחוות דעתו את הבדיקות שיידרש התובע לעבור בקביעות וציין כי ייתכן וייזקק אף לטיפולים ולתרופות נוספים.

64. התובעים טוענים כי על פי הערכת המומחה השיקומי זקוק התובע ל- 11 טיפולים בחודש, אלא שקופת החולים מספקת על פי חוק רק טיפול אחד בחודש. מכאן, שאת יתרת הטיפולים (10 טיפולים) יצטרך התובע לממן מכיסו. לפי 128 ₪ עלות לטיפול, ועד תוחלת חייו, עותרים התובעים לפיצוי כולל של 389,000 ₪. עבור הטיפולים הפסיכולוגיים והמיניים ועבור השתתפות בתרופות וציוד מתכלה (כגון קטטרים ושקיות) עותרים התובעים לפיצוי חודשי בסך 1,000 ₪, ובסך הכל עד תוחלת חיי התובע - 304,000 ₪.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

הנתבעת טוענת כי כלל הטיפולים הדרושים לתובע כלולים בתוספת השנייה של חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994 (להלן: "**חוק ביטוח בריאות**") ומכוסים על ידי קופת החולים בה חבר התובע. כך במיוחד עם כניסתו לתוקף של חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009, אשר בין היתר, אף ביטל את עלות ההשתתפות העצמית לקבלת שירותים רפואיים של נפגעי תאונות דרכים. זאת ועוד, כך טוענת הנתבעת, מעדות התובע עצמו יש ללמוד כי כל הטיפולים, התרופות והציוד המתכלה לו זקוק התובע ניתנים לו על ידי קופת החולים. אשר לטיפולים הפרא-רפואיים, על פי עדות התובע, וכך גם על פי חוות דעתו של ד"ר זייליג, התובע אינו מקבל בפועל טיפולים אלו. משכך, טוענת הנתבעת, אין מקום לפסיקת פיצוי בראש נזק זה. חרף זאת, ועבור הוצאות רפואיות מעבר לזכאותו של התובע על פי חוק ביטוח בריאות, מציעה הנתבעת פיצוי גלובאלי בסך 150,000 ₪.

65. ככלל, על ניזוק מוטלת חובת הקטנת הנזק ובכלל זה החובה להיזקק לשירותים הניתנים על ידי קופת חולים במסגרת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (ראו ע"א 5557/95 **סהר חב' לביטוח בע"מ נ' אלחדד**, פ"ד נ"א (2) 724, 752 (1997)). ולכן, בעיקרו של דבר, זכאי התובע לקבל את הטיפולים הרפואיים והפרא-רפואיים שהוא נזקק להם על פי האמור בחוות דעתו של ד"ר זייליג במסגרת קופת החולים (ככל שהטיפול מופיע בתוספת השנייה של חוק ביטוח בריאות).

בענייננו, חרף המלצתו של ד"ר זייליג בחוות דעתו מיום 24.12.11, התובע לא מקבל טיפול פרא-רפואי. כך היה מאז התאונה ועוד קודם להמלצת המומחה (ראו עמ' 2 לחוות הדעת). כך גם מאז ההמלצה ועד למועד עדותם של התובע ואביו בבית המשפט - ראו עדות האב (עמ' 47 ו-49 לפרוי' מיום 16.1.13), וכן עדותו של התובע כי: "**ש: האם זה נכון שאתה לא הולך לקופ"ח לעשות פיזיותרפיה? ת: לא. יש לי מכשירים בבית. ... ש: ואתה לא הולך לפיזיותרפיה או הידרותרפיה? ת: בשביל מה? לא צריך. אני עושה בבית**" (עמ' 60 שו' 1-2 ו-9-10 לפרוי' מיום 14.1.13). עוד יצוין כי בסיכומיהם לא ביקשו התובעים פיצוי בראש נזק זה לעבר, ונדמה שלא בכדי. הפיצוי המבוקש על ידם מבוסס על תדירות הטיפולים שהומלצו על ידי ד"ר זייליג, אך התובעים לא התייחסו בסיכומיהם לשאלה מדוע עד היום לא קיבל התובע טיפולים פרא-רפואיים ומדוע אין לנהוג בבחינת מה שהיה הוא שיהא.

עם זאת, אין לשלול אפשרות כי בחלוף הזמן, ונוכח החשש שהעלה ד"ר זייליג בחוות דעתו לקיצור הגידים והגבלה ניכרת בטווח התנועה של המפרקים אצל התובע, ייזקק התובע לטיפולים פרא-רפואיים שלא יכללו במסגרת התוספת השנייה או במכסה שנקבעה על ידי קופת החולים. ראו דבריו של כב' השופט ת. אור בע"א 6431/96 **בר זאב נ' ג'ומעה** פ"ד נב(3) 557, 571 (1998):

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

"התובעת עתידה להיזקק לטיפולים הנזכרים במשך תקופה ארוכה של עשרות שנים, עד אחרית ימיה. במשך תקופה כה ארוכה ייתכנו מקרים והזדמנויות שבהם תימנע ממנה, מסיבה זו או אחרת, האפשרות לקבל טיפול במסגרת קופת החולים, והדבר עלול להיות כרוך מבחינתה בהוצאות".

66. **ציוד מתכלה, תרופות, טיפול נפשי וטיפול מיני** - הצורך בתרופות ובציוד מתכלה ועלותם לא הוכחו כדבעי על ידי התובעים. הם גם לא טענו מפורשות מה היקף הטיפול הנפשי והמיני הנדרש לתובע לשיטתם. בסיכומיהם עתרו התובעים לפיצוי חודשי בסך 1,000 ₪, הכולל תרופות אשר בהשתתפות רכישתן נושא התובע **"כפי שהעידו הוא ואביו וכפי שעולה מחוק הבריאות עצמו"** (עמ' 10 לסיכומי התובעים); טיפול נפשי מעבר למגיע על פי חוק הבריאות ובהתאם לעלות שצוינה על ידי מר האס בעדותו, וכן טיפול מיני וציוד מתכלה.

בעדותו טען התובע כי עלות ההשתתפות העצמית לרכישת התרופות הינה 300-400 ₪ בחודש (עמ' 61 לפרו' מיום 14.1.13). האב העיד כי הוא קונה תרופות **"ב-400 שקל לפעמים"** (עמ' 47 שו' 23 לפרו' מיום 16.1.13), ובהמשך עדותו ציין כי עלות התרופות הינה 200-300 ₪ (עמ' 50 לפרו' מיום 16.1.13). אשר לציוד המתכלה, טען התובע כי את הקטטרים והטיטולים הוא מקבל מאת קופת החולים (עמ' 61 לפרו' מיום 14.1.13); האב טען כי הם רוכשים את הטיטולים (עמ' 48 לפרו' מיום 16.1.13); אחי התובע, זה המטפל בו, טען בעדותו כי לעיתים הם מקבלים טיטולים מקופת החולים וכשאלו אוזלים הם רוכשים בעצמם (עמ' 64 לפרו' מיום 16.1.13). אעיר כי לא הומצאו ראיות ממשיות לטענות אלה. על אף האמור, ולגבי העתיד, אפסוק סכום גלובאלי שמא בסופו של דבר לא יכוסו כל ההוצאות על ידי קופת החולים.

באשר לטיפול הנפשי והמיני, אין מקום לפסוק לתובע כל פיצוי נוסף על זכאותו לקבלת טיפולים אלו מאת קופת החולים אליה הוא משתייך, ומכוח התוספת השנייה של חוק ביטוח בריאות (ראו סעיף 22(ד) של התוספת השנייה לעניין טיפול נפשי, וכן סעיף 14(ה)(4) לתוספת השנייה בקשר לטיפול המיני).

67. לאור כל האמור, אעריך את הטיפולים הפרא-רפואיים, לרבות הוצאות התובע בגין תרופות וציוד מתכלה בסכום גלובאלי של **200,000 ₪**.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

אביזרים

68. ד"ר זייליג ציין בחוות דעתו כי התובע נזקק לאביזרים הבאים: מיטה המופעלת באמצעות מנגנון חשמלי ובעלת מזרן שאינו חדיר למים; כיסא גלגלים קל משקל אשר יוחלף אחת ל- 5 שנים; כרית לכיסא הגלגלים למניעת פצעי לחץ שתוחלף אחת ל- 3 שנים; כיסא שירותים שיוחלף אחת ל- 3 שנים; כיסא גלגלים ממונע, וכן מתקן עמידה.

69. התובעים מאמצים את האמור בחוות דעתו של ד"ר זייליג ולעניין עלויות מסתמכים הם על חוות הדעת שהוגשה מטעמם של מר צפריר צדוק, מומחה מכשירי שיקום לנכים. לחוות דעת זו צורפו קבלות והתחייבויות עבור רכישת אביזרים לתובע בסכום כולל של כ- 138,000 ₪. אשר לעבר, מבקשים התובעים כי ייפסק בגין אביזרים סכום זה בצירוף ריבית והצמדה. בכל הנוגע לעתיד ועל פי חוות דעתו של מר צפריר, כך טוענים התובעים, עלות האביזרים, אחזקתם והחלפתם מסתכמת בסך של 2,406 ₪ לחודש, ועד תוחלת חיי התובע - 731,000 ₪.

70. הנתבעת הגישה תעודת עובד ציבור מיום 6.3.13 של הגב' דלית רומם, מנהלת היחידה הארצית למכשירי שיקום וניידות במשרד הבריאות. במסמך זה מפרטת הגב' רומם, ולאחר שעמדה בפניה חוות דעתו של ד"ר זייליג, כי מתוך רשימת האביזרים הדרושים לתובע, כעולה מחוות הדעת, כלולים בתוספת השלישית של חוק ביטוח בריאות האביזרים הבאים: מיטה חשמלית ומזרן אוויר, כיסא גלגלים ממונע, כיסא גלגלים ידני, כרית למניעת פצעי לחץ, וכן כיסא שירותים. עוד הוסיפה הגב' רומם כי האביזרים יוחלפו על פי המלצת ד"ר זייליג בחוות דעתו.

יוצא, אפוא, כי למעט מתקן העמידה כל האביזרים כלולים בתוספת השלישית, והתובע זכאי לקבלם מידי משרד הבריאות.

לפיכך, מבקשת הנתבעת בסיכומיה להסתמך על תעודת עובד הציבור הנ"ל וטוענת כי משלא נסתרה תעודת עובד הציבור, הוכח שפרט לעמידון כל האביזרים הדרושים לתובע, לרבות החלפתם, יסופקו על ידי משרד הבריאות. חרף זאת, מציעה הנתבעת פיצוי גלובאלי עבור האביזרים בסך של 100,000 ₪.

71. לעניין זה טוענים התובעים בסיכומיהם כי אין לחייב את התובע לקבל האביזרים הדרושים לו דווקא ממשרד הבריאות. לשיטתם, ככל שאין מדובר בכפל פיצוי, זכאי הניזוק לבחור את הספק עימו הוא מעוניין להתקשר, ובהתאם לאיכות הציוד, מועד אספקתו וכו'. התובעים גורסים כי במקרה דנן הנתבעת אינה חשופה לסיכון של כפל פיצוי. אומנם ככלל למשרד הבריאות, ומכוח סעיף 22 של חוק ביטוח בריאות, זכות חזרה למזיק. ואולם, מקום בו "בית המשפט קובע 100% הנזק של

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

הניזוק ומחייב בו את המזיק שום תביעה או דרישה של המיטיב - צד שלישי - לא תעמוד לו בבית המשפט (עמ' 13 לסיכומי התובעים). הדבר דומה, כך לשיטת התובעים, לגמלאות המשולמות לניזוק מאת המוסד לביטוח הלאומי, ואשר סעיף 328 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 מעניק למוסד זכות חזרה אל המזיק.

72. דין טענה זו להידחות. על פי התוספת השלישית של חוק ביטוח בריאות זכאי התובע לקבל ממשרד הבריאות את מרבית הציוד לו הוא נזקק, כאמור באופן מפורש גם בתעודת עובד הציבור שהוגשה על ידי הנתבעת כמפורט לעיל, שם אף נאמר כי האביזרים **יוחלפו לפי המלצת ד"ר זייליג**. לפיכך, אין לקבל טענתם העקרונית של התובעים כי אין להתחשב בפסיקת הפיצוי באביזרים שזכאי התובע לקבל ממשרד הבריאות. אעיר כי לא נטען, וממילא גם לא הוכח, שהאביזרים אותם מספק משרד הבריאות אינם ברמה סבירה, או שאין באיכותם כדי לספק את צרכיו של התובע.

אדגיש כי הענקת מלוא הפיצוי עבור רכישת אביזרים עד תוחלת חייו של התובע, מעמידה את הנתבעת בסיכון כפול. כך, במידה והתובע יבחר לאחר שפסק הדין יהפוך לחלוט לפנות אל משרד הבריאות למיצוי זכויותיו, או אז, כך יש להניח, יפנה המשרד בתביעת תחלופה אל המזיק - היא הנתבעת בענייננו. באופן זה תידרש הנתבעת לשאת בכפל פיצוי, בשיעור העולה על הנזק לו היא אחראית.

73. לגבי העמידון אשר כאמור אינו נכלל ברשימת האביזרים שבתוספת השלישית - התובע רכש בעבר עמידון בסכום של 20,000 ₪, וכן רכש אביזרים לעמידון. ד"ר זייליג לא ציין מפורשות כי את העמידון יש להחליף. ואולם, נוכח יתרת תוחלת חייו התובע (למעלה מ-40 שנה) יש להביא בחשבון בלאי סביר ו/או החלפה של העמידון. כן, יכול ובעתיד ייזקק התובע לתיקון של מי מהאביזרים ואשר לא ימומן על ידי משרד הבריאות.

74. אם כן, על הפיצוי בראש נזק זה לשקף את האביזרים שרכש התובע בעבר; רכישה עתידית של עמידון, וכן סכום מסוים עבור תיקון האביזרים שלא יכוסה על ידי משרד הבריאות, ועוד. כל אלה אעריך בסכום גלובאלי של **275,000 ₪**.

הוצאות חשמל מוגברות

75. בהתאם להמלצה בחוות דעתו של ד"ר זייליג ובשל החשש להפרעה בויסות טמפרטורת גופו של התובע, יזקק התובע למזג את דירתו. כמו כן, נוכח מצבו של התובע וחוסר השליטה על הסוגרים ייזקק התובע להוצאות חשמל מוגברות בשל כביסה וייבוש מוגברים של בגדים ומצעים.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

76. הצדדים הסתמכו כל אחד על חוות דעת בעניין זה - התובעים על חוות דעתו של מר קצין, ואילו הנתבעים על חוות דעתו של מר מוגילבקין.

77. התובעים עותרים לפיצוי בסך 250,000 ₪ עבור הוצאות מיזוג. לשיטתם, וחרף הערכת המומחה מטעמם כי עלות הפעלתם של מזגן גדול ומזגן קטן מסתכמת בסך של 150,000 ₪, זקוק התובע למיזוג מרכזי משום גודלו של הבית שנבנה עבורו והצורך למזג את שני המפלסים. עבור עלויות כביסה וייבוש מבקשים התובעים פיצוי בסך 55,000 ₪.

הנתבעים מציעים פיצוי כולל של 50,000 ₪.

78. אין לפצות התובעים עבור רכישה מלאה של כלל המוצרים - מכונת כביסה, מייבש כביסה ומזגנים, שכן אלו, ברובם, סביר ומצויים בכל בית אב. על הפיצוי לגלם בעיקר שימוש מוגבר במוצרים אלה, וכן את הבלאי הנובע משימוש זה. הוצאות אלה אעריך בסכום גלובאלי של 80,000 ₪.

הוצאות שונות (נופש, פנאי וספורט)

79. ד"ר זייליג ציין בחוות דעתו כי על מנת למנוע התדרדרות במצב המערכת הקרדיו-וסקולרית של התובע, עליו להיזקק לפעילות גופנית באחת ממסגרות הספורט לנכים. כמו כן, בשל הסבירות כי נוכח מצבו של התובע הוא ישהה בביתו זמן ממושך, העולה על הממוצע, יש להעמיד לרשותו אביזרים להעשרת עולמו הפנימי (טלוויזיה, וידאו, מחשב, תוכנות תקשורת וטלפון סלולארי).

80. רישום לאחד ממסגרות הספורט לנכים באופן קבוע יש לראותו כהוצאה שהתובע לא היה מוציא בהכרח אלמלא תאונה, וודאי לא באותו ההיקף. בנוסף, נוכח מצבו, ייאלץ התובע כל עת שיבקש לצאת לחופשה לשאת בהוצאות מוגברות עבור המטפל שנוכחותו נדרשת גם בזמן זה. אשר לאביזרים הטכנולוגיים, סביר בעיני לקבוע כי את אלו היה רוכש התובע גם אלמלא התאונה וכי על הפיצוי לבטא התאמת השימוש בהם והנגשתם לצרכיו ומצבו של התובע.

הוצאות אלו גם יחד אעריך בסכום גלובאלי של 60,000 ₪.

נזק לא ממוני

81. בשים לב לשיעור נכותו הרפואית של התובע ומניין ימי האשפוז, זכאי הוא לפיצוי המקסימאלי על פי דין, בצירוף ריבית מיום התאונה - 186,000 ₪ במעוגל.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

סיכום

82. מתקבלת, אפוא, הערכת הנזקים הבאה:

הפסד השתכרות בעבר	₪ 262,000
הפסד השתכרות לעתיד	₪ 1,757,000
הפסד פנסיה	₪ 140,000
עזרת הזולת בעבר	₪ 397,000
עזרת הזולת לעתיד	₪ 3,647,000
ניידות	₪ 800,000
התאמת דיור	₪ 300,000
אשפוז בבית חולים אלישע	₪ 23,000
הוצאות רפואיות	₪ 200,000
אביזרים	₪ 275,000
הוצאות חשמל מוגברות	₪ 80,000
הוצאות שונות (נופש, פנאי וספורט)	₪ 60,000
נזק לא ממוני	₪ 186,000
סך הכל	₪ 8,127,000

83. **הערה**-בא כוח התובעים הרבה להפנות בסיכומיו לפסקי דין רבים של הערכאות הדיוניות לצורך השוואת הסכומים אשר נפסקו שם. אציין כי, ככלל, פסיקת הפיצויים היא פונקציה של הניזוק האינדיווידואלי העומד בפני בית המשפט, מצבו הרפואי והתפקודי וצרכיו. לא הרי ניזוק כבד משקל הזקוק לסיוע של שני מטפלים להעבירו ממקום למקום, לרבות סיוע שניהם ברחצה, כניזוק בעל משקל ממוצע. כך גם, יש שוני בין שני ניזוקים בעלי נכות בשיעור של 100%, כאשר לאחד מהם מתווספת נכות בתחום הנפשי-קוגניטיבי והוא זקוק לסיוע של חונך, וכיוצ"ב. אומנם, יש מקום

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 10-04-16951 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

להשוואה בין סכומים שונים הנפסקים על ידי הערכאות הדיוניות, ויש לשאוף להאחדה של הסכומים, ובלבד שמדובר על מסד נתונים זהה.

ניכויים

84. הנתבעת הגישה מספר חוות דעת אקטואריות של האקטואר שי ספיר, כולן מיום 3.2.13, מועד ההיוון 31.1.13. בהתאם לחוות דעת אלו יש לנכות מסך הערכת הנזקים הנ"ל את תגמולי המוסד לביטוח לאומי, כדלקמן:

הסך המהוון של קצבאות הנכות הכללית, לרבות הצמדה וריבית על תשלומי העבר - 620,721 ₪.

הסך המהוון של קצבאות השירותים המיוחדים, לרבות הצמדה וריבית על תשלומי העבר - 1,086,226 ₪.

הסך המהוון של קצבות הניידות כמי שאינו נוהג ואינו משתכר, לרבות הצמדה וריבית על תשלומי העבר - 808,418 ₪.

סך קצבאות המוסד לביטוח לאומי הצריכות בניכוי - 2,515,365 ₪.

סוף דבר

85. אני מחייבת את קרנית לשלם לתובע סך של 5,611,635 ₪.

על סכום זה יתווסף שכר טרחת עורך דין בשיעור 13% + מע"מ, וכן החזר אגרת בית משפט משוערכת והחזר הוצאות שכר טרחת המומחים מטעם התובעים על פי קבלות שיומצאו לקרנית, וכשהסכומים משוערכים ליום התשלום בפועל.

מן התוצאה שתתקבל תנכה קרנית את התשלומים התכופים ששולמו לתובע, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית ממועד כל תשלום ותשלום.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"א 16951-04-10 ע.מ.מ. ואח' נ' ע.מ.ר. ואח'

ההודעה לצד שלישי

86. קרנית ביקשה בסיכומיה לחייב את צד ג' 1 בכל סכום בו חויבה ותחויב לפצות את התובע בקשר לתאונה הנדונה, מכוח שילוב הוראות סעיף 2 ו- 9 של החוק. עוד ביקשה קרנית למחוק את ההודעה כנגד צד ג' 2 ללא צו להוצאות.

87. בא כוח צד ג' 1 הודיע ביום 18.12.13 כי אין בדעתו להגיש סיכומים וכי הוא יסכים לכל פסק דין שיינתן. לפיכך, והיות צד ג' 1 הבעלים והנהג ברכב המעורב בתאונה בו שהה אותה העת התובע כנוסע, אני מחייבת את צד ג' 1 לשלם לקרנית את הסכום אותו חויבה לשלם לפי פסק דין זה, לרבות שכר טרחת עורך הדין והוצאות המשפט, כאמור בסעיף 85 של פסק הדין, וכן בתשלומים התכופים וההוצאות שהוציאה קרנית לניהול משפט זה בסכום נומינאלי בסך של 802,868 ₪, כמפורט בנספח ג' לקלסר המוצגים של קרנית, ובצירוף הצמדה עד מועד התשלום בפועל. לא ראיתי לחייב את צד ג' 1, כבקשת קרנית, **"בתשלומים בהם צפוייה הקרן לשלם למל"ל בגין הקצבאות ששולמו וישתלמו לתובע"** (עמ' 17 לסיכומי קרנית), שכן תשלומים אלה אינם חלק ממסגרת מהתביעה כאן. לא מצאתי מקום לחייב את צד ג' 1 בשכר טרחת עורך דין בהליך שבין קרנית לצד ג' 1.

88. ההודעה נגד צד ג' 2 נמחקת בזאת ללא צו להוצאות, כפי ההסכמה שנתן צד ג' 2, כאמור בהודעת בא כוחו מיום 18.12.13.

ניתן היום, כ"ח טבת תשע"ד, 31 דצמבר 2013, בהעדר הצדדים.

יעל וילנר, שופטת